

‘อิทธิพลศิลปะตะวันตกในจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ
อุโบสถ วัดสามแก้ว จังหวัดชุมพร

โดย

นิลุบล ขอรวมเดช

สนับสนุนงบประมาณโดย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
งบประมาณ ปี 2551

b00251815

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

247250

อิทธิพลศิลปะตะวันตกในจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ
อุโบสถ วัดสามแก้ว จังหวัดชุมพร

โดย

นิลุบล ขอรวมเดช

สนับสนุนงบประมาณโดย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
งบประมาณ ปี 2551

The Influence Of Western Art In Mara Phachon
Mural Painting At Wat Samkaew, Chumporn Province

by
Nilubol Khoramdech

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

2008

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง อิทธิพลศิลปะตะวันตกในจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ อุโบสถวัดสามแก้ว จังหวัดชุมพร ได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาส ภิกษุ และฆราวาส จากวัดต่างๆ ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และอนุญาตให้บันทึกภาพเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล อาทิ เช่น วัดสามแก้ว วัดบรมธาตุสวี วัดถ้ำรับร่อ วัดถ้ำเขาเมือง วัดเจ้าฟ้าศาลาลอย วัดชุมพรรังสรรค์ วัดเลกขาราม จังหวัดชุมพร วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี วัดถ้ำสิงขร วัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดวิหารเบิก วัดสุนทรวาส วัดดอนศาลา จังหวัดพัทลุง วัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา วัดท่าวโคตร จังหวัดนครศรีธรรมราช และวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น จึงขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ไว้ ณ ที่นี้ เป็นอย่างสูง

และความสำเร็จของงานวิจัยนี้เกิดจากการให้ความสนับสนุนด้านงบประมาณ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ด้วยเช่นกัน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยเรื่อง อิทธิพลศิลปะตะวันตกในจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ อุโบสถวัดสามแก้ว จังหวัดชุมพรนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจด้านประวัติศาสตร์ศิลปะไทย ในอีกแง่มุมหนึ่ง

นิลบล ขอรวมเดช

กันยายน 2552

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RD 2/010/51

ชื่อโครงการ : อิทธิพลศิลปะตะวันตกในจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ อุโบสถวัดสามแก้ว
จังหวัดชุมพร

ชื่อนักวิจัย : นิลุบล ขอรวมเดช

247250

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด รูปแบบ และลักษณะการแสดงออกทางศิลปะ รวมถึงอิทธิพลศิลปะตะวันตกที่ผสมผสานอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง พุทธประวัติตอนมารผจญ ในอุโบสถ ที่วัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

วิธีการวิจัย โดยการศึกษาเนื้อหาและประติมาณวิทยาของพุทธประวัติตอนมารผจญ และวิเคราะห์รูปแบบการเขียนจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญแบบประเพณี ที่วัดต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบกับจิตรกรรมฝาผนังที่วัดสามแก้ว รวมถึงศึกษารูปแบบศิลปะตะวันตกที่เข้ามาอิทธิพลในประเทศไทย และรูปแบบการเขียนจิตรกรรมของพระยาอนุศาสน์จิตรกร (จันทร์จิตรกร)

ผลการวิจัยพบว่า พุทธประวัติตอนมารผจญ ในอุโบสถวัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร แสดงแนวคิดที่จะประสานศิลปกรรมในอุโบสถให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งจิตรกรรมฝาผนัง พระประธาน และตัวอุโบสถ โดยที่รูปแบบ และการแสดงออกของจิตรกรรมฝาผนังได้รับอิทธิพลจากศิลปะตะวันตก

จิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ ซึ่งเป็นพุทธประวัติตอนสำคัญที่สุดตอนหนึ่ง ได้ถูกออกแบบใหม่ที่มีการเลือกสรรเนื้อหาที่จะนำเสนอและการจัดองค์ประกอบที่แตกต่างจากแบบประเพณีนิยม โดยให้พระแม่อุมาในภาพประธานเข้ากับพระพุทธรูปประธานปางมารวิชัยในอุโบสถ เพื่อที่จะทำให้อาภาพพุทธประวัติตอนนี้เป็นภาพเหตุการณ์เดียว โดยที่ผนังอุโบสถทั้งสี่ด้านเป็นเสมือนห้องจักรวาลตามที่ได้กล่าวถึงในพระปฐมสมโพธิ รูปแบบจิตรกรรมมีการใช้สีและแสดงสัดส่วนของคน สัตว์ที่สมจริง รวมถึงการถ่ายทอดมุมมองของภาพอาศัยหลักทัศนียวิทยาของเส้นและคงมีเพียงลักษณะทางประติมาณวิทยาของเทพชุมนุมและพระยารัศมีมารที่ยังคงคงลักษณะพิเศษประจำตัวไว้

การจัดองค์ประกอบภาพ การใช้สี การให้แสงเงา การสร้างบรรยากาศ และการทิ้งรอยแปรงในภาพ แสดงอิทธิพลรูปแบบจิตรกรรมแบบอิมเพรสชันนิสม์ของยุโรปในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ในขณะที่เนื้อหาของจิตรกรรมเป็นวรรณกรรมในพุทธศาสนา ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงถึงการสังเคราะห์รูปแบบ และวิธีการสร้างภาพมาใช้สร้างงานจิตรกรรมฝาผนังของพระยาอนุศาสน์จิตรกร (จันทร์จิตรกร) ศิลปินที่สร้างสรรค์งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงที่แสดงอิทธิพลศิลปะตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมของไทยในสมัยต่อมา

E-mail Address : k-nilubol@hotmail.cod

ระยะเวลาโครงการ : ตุลาคม 2551-กันยายน 2552

Abstract

Code of project : RD 2/010/51

Project name : The Influence Of Western Art In Mara Phachon Mural Painting At
Wat Samkaew, Chumphon Province

Resercher name : Nilubol Khoraumdech

247250

The objectives of this research are to study the ideas, styles and the characters of art expressions including the influence of the western art in the paintings, depicting History of the Buddha, Mara Phachon part, in the Chapel at Sam Kaew Temple, Chumphon Province.

The research's methodology: Firstly, the researcher studied the details and iconography of the history of the Buddha, Mara Phachon part. After that the traditional forms of the mural paintings, depicting, Mara Vichai, which appeared in many different temples will be analyzed and compared to the mural paintings at Sam Kaew Temple. This also included the styles of western art that becomes an influence to the art in Thailand, and the painting's styles of Phra Ya Anusartjitrakorn. (Chantra Jittakorn)

The analysis shows that the Mara Phachon mural paintings in the chapel at Sam Kaew Temple, Chumphon Province, indicate the idea of combining the mural paintings, the principle Buddha image and the chapel itself into one. The mural paintings' styles and expressions were influenced by the western art.

The mural paintings, which depicts Mara Phachon, are one of those important parts in the History of the Buddha. They were newly designed by choosing the details to present and the composition which is different from the traditional style because the Mother Earth in the paintings joins with the principal Buddha Image, in the attitude of Subduing Mara (th: Pang Maravichai), to summarize these parts as one event. The walls were made like the universe as written in the book, Phra Pathom Somphot. The figure of both human and animals were drawn in realistic style including the perspective of lines. The colors are used in the same style. Only the iconography of Thep Chumnum and Phra Ya Watsawadee Mara can be notes as its unique.

247250

The composition, the colors, the chiaroscuro, the atmosphere and the brush strokes show that the mural paintings were influenced by the Impressionism in European style from the 24th – 25th Buddhist Era while the picture itself depicts the Buddhist literature. This characters show that the forms and image composition were adapted to the mural paintings of Phra Ya Anusartjitrakorn, an artist who creates the realistic painting, influenced by western art in both forms and ideas of Thai art in later periods.

E-mail Address : k-nilubol@hotmail.com

Period of project : October 2008 – August 2009

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญแผนผัง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	2
วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	3
สมมติฐานงานวิจัย.....	3
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ.....	3
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	4
เชิงอรรถบทที่ 1.....	5
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความเป็นมาของจังหวัดชุมพร.....	6
ความสำคัญของเมืองชุมพร.....	6
วัดสำคัญในจังหวัดชุมพร.....	7
เชิงอรรถบทที่ 1.....	12

บทที่	หน้า
3 อุโบสถวัดสามแก้วและงานศิลปกรรม.....	13
อุโบสถ.....	13
พระประธาน.....	15
จิตรกรรมฝาผนัง.....	15
รายละเอียดของจิตรกรรมฝาผนัง.....	17
เชิงอรรถบทที่ 3.....	24
4 วิเคราะห์จิตรกรรมฝาผนังตอนमारผज्ज 25	25
ความสำคัญของพุทธประวัติตอนमारผज्जและแบบแผนการแสดงออก....	25
องค์ประกอบของจิตรกรรมฝาผนังตอนमारผज्ज อุโบสถวัดสามแก้ว	33
อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	
การใช้สีในภาพตอนमारผज्ज.....	35
เชิงอรรถบทที่ 4.....	40
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	41
แนวคิด รูปแบบ และลักษณะการแสดงออกทางศิลปะ.....	41
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป.....	44
เชิงอรรถบทที่ 5.....	45
บรรณานุกรม.....	46
ภาคผนวก.....	47
ภูมิทัศน์วัดสามแก้ว จังหวัดชุมพร.....	48
การจัดวางภาพจิตรกรรมภายในอุโบสถ วัดสามแก้ว จังหวัดชุมพร.....	50
ภาพปฏิกาพาหุง 8 ประการ.....	51
ตัวอย่างภาพเทพชุมนุม.....	53
รายชื่อและตำแหน่งเทพชุมนุมในอุโบสถ วัดสามแก้ว.....	54

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 พระธาตุมูจลิน กิ่งอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ภาพเต็มองค์เจดีย์ และส่วนฐาน มียักษ์ประดับด้านละ 2 ตน.....	7
2 พระพุทธรูปปางไสยาสน์ ถ้ำขุนกระทิง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	8
3 พระบรมธาตุสวี จังหวัดชุมพร ถ่ายจากด้านนอกระเบียงคต ด้านทิศตะวันออก..	8
4 พระบรมธาตุสวี จังหวัดชุมพร.....	9
5 พระพุทธรูป “หลักเมือง” ถ้ำรับร่อ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	9
6 พระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัยบริเวณปากถ้ำรับร่อ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร....	10
7 พระพุทธรูปบริเวณปากถ้ำรับร่อ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	10
8 พระพุทธรูปทรงเครื่องปางห้ามสมุทร วัดถ้ำขวัญเมือง อำเภอสวี จังหวัดชุมพร..	10
9 อุโบสถวัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร (ถ่ายจากด้านทิศใต้).....	14
10 สถูปเล็กที่เคยประดิษฐานอยู่บนหลังคาอุโบสถ วัดสามแก้ว.....	14
11 พระประธานในอุโบสถวัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	15
12 จิตรกรรมฝาผนังที่ผนังด้านหน้าพระประธานอุโบสถวัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	16
13 จารึกบอกประวัติการเขียนจิตรกรรม ผนังด้านหลังพระประธาน อุโบสถวัด สามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	17
14 อักษรประดิษฐ์ในวงกลมที่ผนังด้านตรงข้ามพระประธาน.....	21
15 เทพชุมนุม มีเครื่องประดับศีรษะแบบ “โนรา”.....	21
16 เทพชุมนุม องค์ขวาสุด มีเครื่องประดับอาวุธไว้ด้านหลังคล้ายเทพเจ้าจีน.....	22
17 ลายเฟืองอุบะที่อยู่ตอนบนผนังอุโบสถ วัดราชาธิวาส เขตดุสิต กรุงเทพฯ.....	22
18 อุโบสถวัดเลกขาราม อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และลายเฟืองอุบะอยู่ ตอนบนผนังอุโบสถ.....	23
19 เจดีย์วัดราชาธิวาส เขตดุสิต กรุงเทพฯ.....	23
20 ภาพมารผจญ ผนังด้านพระประธาน อุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี	29
21 มารผจญที่มีพระแม่ธรณีบีบมวยผมในท่ายืนชันเข้า อุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี.....	29

ภาพที่	หน้า
22 เทพชุมนุม อุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี.....	29
23 ปูนปั้นพุทธประวัติตอนมารผจญ บริเวณปากถ้ำวัดถ้ำสิงขร อำเภอคีรีรัฐ จังหวัด สุราษฎร์ธานี.....	30
24 พุทธประวัติตอนมารผจญ อุโบสถวัดวิหารเบิก อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.....	30
25 พุทธประวัติตอนมารผจญ อุโบสถวัดสุนทราวาส อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.....	31
26 พุทธประวัติตอนมารผจญ อุโบสถวัดมัทธนิมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา...	31
27 จิตรกรรมพุทธประวัติตอนมารผจญ อุโบสถวัดท้าวโคตร อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช.....	32
28 จิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ วัดพัฒนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	32
29 พุทธประวัติตอนมารผจญ อุโบสถวัดดอนศาลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง..	32
30 พุทธประวัติตอนมารผจญ ผนังด้านหน้าพระประธานอุโบสถวัดสามแก้ว อำเภอ เมือง จังหวัดชุมพร.....	33
31 จิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ อุโบสถวัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร....	34
32 แสดงการวิเคราะห์เส้น รูปทรง และทิศทาง พุทธประวัติตอนมารผจญ.....	34
33 พุทธประวัติตอนโปรดช้างนาฬาคีรี พื้นหลังภาพเป็นบริเวณพระบรมมหาราชวัง แสดงการใช้ทัศนียวิทยาและบรรยากาศ.....	36
34 พระบรมมหาราชวังด้านตรงข้ามกระทรวงกลาโหม ซึ่งถูกใช้เป็นฉากหลังพุทธ ประวัติตอนโปรดช้างนาฬาคีรี.....	37
35 ภาพขยายบางส่วนจากจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติตอนมารผจญ อุโบสถวัด สามแก้ว จังหวัดชุมพร.....	37
36 ภาพขยายส่วนขาของพระแม่ธรณีบีบมวยผม จากภาพตอนมารผจญ ผนัง ด้านหน้าพระประธาน อุโบสถวัดสามแก้ว.....	38
37 ตอน “โพธิ์สัมพัญญปฏิวรรต” พระพุทธองค์ไม่สนใจนางตันทา นางอรดี และ นางราคา ธิตามาร.....	38
38 พุทธประวัติตอนโปรดช้างนาฬาคีรี ภาพขยายจากภาพที่ 33.....	39
39 จิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดสุวรรณดาราราม อำเภอเมือง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เรื่องประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตอนยุทธหัตถี.....	43

สารบัญแนผง

ผงที่	หน้า
1 แสดงตำแหน่งภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดสามแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.....	18